Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (četrti senat)

z dne 16. januarja 2025 *

„Predhodno odločanje – Pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah – Direktiva (EU) 2016/343 – Člen 8 – Pravica biti navzoč na sojenju – Obvestitev o sojenju in o posledicah izostanka – Nemožnost najti obdolženo osebo kljub razumnim prizadevanjem pristojnih organov – Možnost sojenja in izdaje odločbe v nenavzočnosti – Člen 9 – Pravica do novega sojenja ali drugega pravnega sredstva, ki omogoča, da se ponovno vsebinsko odloči o zadevi – Neobstoj te pravice, kadar se zadevna oseba izogiba delovanju pravosodnih organov“

V zadevi C-644/23 [Stangalov] [i],

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Sofiyski gradski sad (mestno sodišče v Sofiji, Bolgarija) z odločbo z dne 26. oktobra 2023, ki je na Sodišče prispela 26. oktobra 2023, v kazenskem postopku zoper

IR,

ob udeležbi

Sofiyska gradska prokuratura,

SODIŠČE (četrti senat),

v sestavi C. Lycourgos (poročevalec), predsednik tretjega senata v funkciji predsednika četrtega senata, S. Rodin, sodnik, in O. Spineanu-Matei, sodnica,

generalni pravobranilec: J. Richard de la Tour,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališča, ki sta ga predložila:

– za Evropsko komisijo J. Vondung in I. Zaloguin, agenta,

na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalnega pravobranilca, da bo v zadevi razsojeno brez sklepnih predlogov,

* Jezik postopka: bolgarščina.

[i] Ime te zadeve je izmišljeno. Ne ustreza resničnemu imenu nobene od strank v postopku.

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago členov 8 in 9 Direktive (EU) 2016/343 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. marca 2016 o krepitvi nekaterih vidikov domneve nedolžnosti in krepitvi pravice biti navzoč na sojenju v kazenskem postopku (UL 2016, L 65, str. 1) ter člena 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru kazenskega postopka, ki je bil uveden zoper IR v zvezi z dejanji, ki bi lahko pomenila davčna kazniva dejanja, za katera je zagrožena kazen odvzema prostosti.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 V uvodnih izjavah 33, od 35 do 39, 47 in 48 Direktive 2016/343 je navedeno:

„(33) Pravica do poštenega sojenja je eno od osnovnih načel v demokratični družbi. Pravica osumljenih ali obdolženih oseb, da so navzoče na sojenju, temelji na navedeni pravici in bi morala biti zagotovljena po vsej [Evropski u]niji.

[…]

(35) Pravica osumljenih ali obdolženih oseb, da so navzoče na sojenju, ni absolutna. Osumljene ali obdolžene osebe bi morale imeti možnost, da se pod nekaterimi pogoji izrecno ali molče, vendar nedvoumno, odpovejo tej pravici.

(36) V nekaterih okoliščinah bi moralo biti mogoče, da se odločba, s katero se ugotovi, ali je osumljena ali obdolžena oseba kriva ali nedolžna, izda, tudi če zadevna oseba ni navzoča na sojenju. Tako je lahko v primeru, ko je bila osumljena ali obdolžena oseba pravočasno obveščena o sojenju in posledicah izostanka, vendar se sojenja kljub temu ne udeleži. Obvestitev osumljene ali obdolžene osebe o sojenju bi morala pomeniti, da se to osebo bodisi vabi osebno bodisi se ji kako drugače zagotovi uradne informacije o datumu in kraju sojenja, in sicer na način, ki omogoča, da oseba ve za sojenje. Obvestitev osumljene ali obdolžene osebe o posledicah izostanka bi morala zlasti pomeniti, da se to osebo obvesti, da se lahko odločba izda, tudi če se sojenja ne udeleži.

(37) Moralo bi biti mogoče, da sojenje, na podlagi katerega se lahko izda odločba, s katero se ugotovi, ali je oseba kriva ali nedolžna, poteka brez navzočnosti osumljene ali obdolžene osebe, če je bila ta oseba obveščena o sojenju in je pooblastila odvetnika, ki ga je imenovala sama ali pa država, da jo zastopa na sojenju, in ki jo je zastopal.

(38) Pri ugotavljanju, ali je bil način obveščanja ustrezen za zagotovitev, da je oseba vedela za sojenje, bi bilo treba posebno pozornost po potrebi nameniti tudi prizadevanju javnih organov, da obvestijo zadevno osebo, ter prizadevanju zadevne osebe, da prejme informacije, ki so nanjo naslovljene.

(39) Če države članice omogočajo sojenje brez navzočnosti osumljenih ali obdolženih oseb, vendar pogoji za izdajo odločbe brez navzočnosti, kar zadeva določeno osumljeno ali obdolženo osebo, niso izpolnjeni, ker osumljene ali obdolžene osebe kljub razumnemu prizadevanju ni bilo mogoče najti, na primer zaradi bega te osebe, bi kljub temu moralo biti mogoče, da se odločba izda brez navzočnosti osumljene ali obdolžene osebe ter da se taka odločba izvrši. Države članice bi morale v tem primeru zagotoviti, da so osumljene ali obdolžene osebe, ko so obveščene o odločbi, zlasti v trenutku, ko so prijete, obveščene tudi o možnosti, da izpodbijajo to odločbo in da imajo pravico do novega sojenja ali drugega pravnega sredstva. […]

[…]

(47) Ta direktiva podpira temeljne pravice in načela, kot so priznani z Listino ter [Evropsko konvencijo o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, podpisano 4. novembra 1950 v Rimu (v nadaljevanju: EKČP)] […] Upoštevati bi bilo treba zlasti člen 6 [PEU], v skladu s katerim Unija priznava pravice, svoboščine in načela iz Listine in v skladu s katerim temeljne pravice, kakor jih zagotavlja EKČP in kakor izhajajo iz ustavnega izročila, skupnega državam članicam, predstavljajo splošna načela prava Unije.

(48) Glede na to, da direktiva določa minimalna pravila, bi države članice morale imeti možnost razširiti pravice iz te direktive, da zagotovijo višjo raven varstva. Raven varstva, ki jo zagotavljajo države članice, nikoli ne bi smela biti nižja od standardov, ki so določeni v Listini oziroma EKČP, kakor ju razlagata Sodišče in Evropsko sodišče za človekove pravice.“

4 Člen 1 te direktive, naslovljen „Predmet urejanja“, določa:

„Ta direktiva določa skupna minimalna pravila o:

(a) nekaterih vidikih domneve nedolžnosti v kazenskem postopku;

(b) pravici biti navzoč na sojenju v kazenskem postopku.“

5 Člen 8 navedene direktive, naslovljen „Pravica biti navzoč na sojenju“, določa:

„1. Države članice zagotovijo, da imajo osumljene in obdolžene osebe pravico biti navzoče na svojem sojenju.

2. Države članice lahko določijo, da lahko sojenje, na podlagi katerega se lahko izda odločba, s katero se ugotovi, ali je osumljena ali obdolžena oseba kriva ali nedolžna, poteka brez navzočnosti te osebe, če:

(a) je bila osumljena ali obdolžena oseba pravočasno obveščena o sojenju in o posledicah izostanka; ali

(b) osumljeno ali obdolženo osebo, ki je bila o sojenju obveščena, zastopa pooblaščeni odvetnik, ki ga je imenovala osumljena ali obdolžena oseba ali država.

3. Odločba, sprejeta v skladu z odstavkom 2, se lahko izvrši zoper zadevno osumljeno ali obdolženo osebo.

4. Če države članice omogočajo sojenje brez navzočnosti osumljene ali obdolžene osebe, vendar ni mogoče izpolniti pogojev iz odstavka 2 tega člena, ker osumljene ali obdolžene osebe kljub razumnemu prizadevanju ni mogoče najti, države članice lahko določijo, da se odločba vseeno lahko izda in izvrši. Države članice v tem primeru zagotovijo, da so osumljene ali obdolžene osebe, ko so obveščene o odločitvi, zlasti v trenutku, ko so prijete, obveščene tudi o možnosti, da izpodbijajo to odločitev in da imajo pravico do novega sojenja ali drugega pravnega sredstva, v skladu s členom 9.

[…]“

6 Člen 9 iste direktive, naslovljen „Pravica do novega sojenja“, določa:

„Če osumljene ali obdolžene osebe niso bile prisotne na svojem sojenju in pogoji iz člena 8(2) niso bili izpolnjeni, države članice zagotovijo, da imajo zadevne osebe pravico do novega sojenja ali drugega pravnega sredstva, ki omogoča, da se ponovno vsebinsko odloči o zadevi, vključno s preučitvijo novih dokazov, ter lahko privede do spremembe prvotne odločbe. V zvezi s tem države članice zagotovijo, da imajo te osumljene in obdolžene osebe pravico biti navzoče, učinkovito sodelovati v skladu s postopki po nacionalnem pravu in uveljavljati pravice obrambe.“

Bolgarsko pravo

7 Člen 94(1) in (3) Nakazatelno-protsesualen kodeks (zakonik o kazenskem postopku) (DV št. 86 z dne 28. oktobra 2005) v različici, ki se uporablja za postopek v glavni stvari (v nadaljevanju: NPK), določa:

„1. Udeležba zastopnika je v kazenskem postopku obvezna, če […] se zadeva obravnava brez navzočnosti obdolžene osebe;

[…]

3. Če je posredovanje zastopnika obvezno, pristojni organi za zastopnika imenujejo odvetnika.“

8 Člen 219(3), točka 3, NPK določa:

„V odredbi o obdolžitvi […] morajo biti navedena […] dejanja, za katera je [zadevna oseba] obdolžena, in pravna opredelitev teh dejanj.“

9 Člen 246(1) NPK določa:

„Državni tožilec sestavi obtožni akt, če je prepričan, da so zbrani dokazi, potrebni za […] obtožbo pred sodiščem […]“.

10 Člen 247c(1) NPK določa:

„Obdolženi osebi se na podlagi odredbe sodnika poročevalca vroči kopija obtožnega akta. Z vročitvijo obtožnega akta je obdolžena oseba obveščena o datumu materialnega preizkusa obtožnega akta […] ter o tem, da se lahko pod pogoji iz člena 269 zadeva obravnava in se ji sodi brez njene navzočnosti.“

11 Člen 269 NPK določa:

„1. Navzočnost obdolžene osebe na sojenju je obvezna, kadar je obtožena hudega kaznivega dejanja.

[…]

3. Če to ne preprečuje razkritja objektivne resnice, se zadeva lahko obravnava brez navzočnosti obdolžene osebe, če:

(1) ta ni na naslovu, ki ga je navedla, ali ga je spremenila, ne da bi o tem obvestila pristojne organe;

(2) njeno stalno prebivališče v Bolgariji ni znano in ni bilo ugotovljeno niti z obsežno preiskavo;

[…]

(4) je zunaj bolgarskega ozemlja in […] njeno stalno prebivališče ni znano.“

12 Člen 423(1) NPK določa:

„(1) Oseba, obsojena v nenavzočnosti, lahko v šestih mesecih od seznanitve s pravnomočno kazensko obsodbo predlaga obnovo kazenskega [postopka] iz razloga svoje nenavzočnosti v [tem postopku]. Predlogu se ugodi, razen če je obsojena oseba potem, ko je bila med preiskavo obveščena o obdolžitvah, pobegnila, zaradi česar postopka iz člena 247c(1) ni bilo mogoče izvršiti, ali če se po izvršitvi navedenega postopka ni udeležila obravnave brez utemeljenega razloga.“

Postopek v glavni stvari in vprašanji za predhodno odločanje

13 Leta 2016 je bilo IR očitano, da je sodeloval v hudodelski združbi, organizirani za storitev davčnih kaznivih dejanj, za katera je zagrožena kazen odvzema prostosti.

14 IR je bila 19. aprila 2016 vročena odredba o obdolžitvi v zvezi s temi kaznivimi dejanji, izdana na podlagi člena 219 NPK.

15 IR je po tej obdolžitvi, do katere je prišlo v okviru preiskave, uporabil storitve odvetnika, ki ga je pooblastil, in zagotovil naslov, na katerem je dosegljiv.

16 8. junija 2016 je bila preiskava zaključena in spis posredovan državnemu tožilcu.

17 Državni tožilec je 9. decembra 2016 sestavil obtožni akt na podlagi člena 246 NPK in zadevo zoper IR predložil Spetsializiran nakazatelen sad (specializirano kazensko sodišče, Bolgarija).

18 Kljub poskusom Spetsializiran nakazatelen sad (specializirano kazensko sodišče), da bi osebno pozvalo IR, naj se udeleži obravnave, IR ni bilo mogoče najti niti na naslovu, ki ga je navedel, niti drugje. V teh okoliščinah ukrepov iz člena 247c(1) NPK, med katerimi je tudi izročitev kopije obtožnega akta iz člena 246 NPK, ni bilo mogoče izvesti.

19 Za obrambo IR je bil postavljen odvetnik po uradni dolžnosti. Temu odvetniku pa ni uspelo vzpostaviti stika z njim in je od njegove obrambe odstopil. Preostalima odvetnikoma, ki sta bila po tem postavljena po uradni dolžnosti, prav tako ni uspelo vzpostaviti stika z IR.

20 Ker se je izkazalo, da obtožni akt vsebuje nepravilnost, je bil razglašen za ničen, postopek pa je bil ustavljen. Nato je bil sestavljen nov obtožni akt na podlagi člena 246 NPK in začet je bil nov postopek. Ob tej priložnosti IR kljub ponovnemu iskanju, med drugim s pomočjo sorodnikov, nekdanjih delodajalcev in ponudnikov mobilnih storitev, ponovno ni bilo mogoče najti.

21 V teh okoliščinah je Spetsializiran nakazatelen sad (specializirano kazensko sodišče) 27. oktobra 2020 prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali je treba člen 8(2)(b) Direktive [2016/343] v povezavi z njenimi uvodnimi izjavami od 36 do 39 […] razlagati tako, da zajemata primer, v katerem je bila obdolžena oseba obveščena o prvotni različici obtožnega akta, vloženega zoper njo, nato pa zaradi njenega pobega iz objektivnih razlogov ne more biti obveščena o sojenju in jo zastopa odvetnik, imenovan po uradni dolžnosti, s katerim nima stikov?

2. Če je odgovor na prvo vprašanje nikalen:

Ali je s členom 9 […] Direktive [2016/343] […] združljiva nacionalna določba (člen 423 […] [NPK]), ki ne določa pravnega sredstva zoper preiskovalne ukrepe, izvedene v nenavzočnosti, in zoper obsodbo, izrečeno v nenavzočnosti, če je obdolžena oseba, potem ko je bila obveščena o prvotnem obtožnem aktu, pobegnila in zato ni mogla biti obveščena o datumu in kraju sojenja ter o posledicah njenega izostanka?

3. Če je odgovor na prvo vprašanje nikalen:

Ali ima člen 9 Direktive [2016/343] v povezavi s členom 47 Listine neposredni učinek?“

22 V zvezi s tem predlogom za sprejetje predhodne odločbe je bila izdana sodba z dne 19. maja 2022, Spetsializirana prokuratura (Sojenje obdolžencu na begu) (C-569/20, EU:C:2022:401), s tem izrekom:

„Člena 8 in 9 Direktive [2016/343] je treba razlagati tako, da se obdolženi osebi, ki je pristojni nacionalni organi kljub razumnim prizadevanjem ne uspejo najti in ki ji ti organi zato niso uspeli posredovati informacij v zvezi s sojenjem zoper njo, lahko sodi in je po potrebi lahko obsojena v nenavzočnosti, vendar mora v tem primeru načeloma imeti možnost, da po seznanitvi s to obsodbo neposredno uveljavlja pravico iz te direktive do obnove postopka ali možnost enakovrednega pravnega sredstva, s katerim se doseže ponovna vsebinska obravnava zadeve v njeni navzočnosti. Kljub temu je navedeni osebi mogoče to pravico odreči, če iz natančnih in objektivnih indicev izhaja, da je prejela zadostne informacije, da bi vedela, da bo zoper njo potekalo sojenje, ter je z namernimi dejanji in zato, da bi se izognila delovanju pravosodnih organov, organom onemogočila, da bi jo uradno obvestili o tem sojenju.“

23 Sofiyski gradski sad (mestno sodišče v Sofiji, Bolgarija), ki je po ukinitvi Spetsializiran nakazatelen sad (specializirano kazensko sodišče) nadaljevalo kazenski postopek, uveden zoper IR, in ki je zato predložitveno sodišče, ugotavlja, da je od razglasitve sodbe z dne 19. maja 2022, Spetsializirana prokuratura (Sojenje obdolžencu na begu) (C-569/20, EU:C:2022:401), bolgarska sodna praksa v zvezi s členom 423 NPK ostala nespremenjena. Natančneje, Varhoven kasatsionen sad (kasacijsko sodišče, Bolgarija), ki je izključno pristojno za obravnavo zahtev za novo sojenje, naj bi še naprej uporabljalo člen 423 NPK tako, da je vsaki osebi, ki je po prejemu odredbe o obdolžitvi iz člena 219 NPK pobegnila, v primeru obsodbe v nenavzočnosti odvzeta pravica do novega sojenja.

24 Predložitveno sodišče iz tega sklepa, da bi bila v primeru obsodbe IR v nenavzočnosti morebitna poznejša zahteva te osebe za izvedbo novega sojenja nujno neuspešna.

25 Po mnenju tega sodišča pa bi moral imeti IR na podlagi svoje temeljne pravice do poštenega sojenja, ki je priznana v členu 47 Listine ter izražena v členu 8(4) in členu 9 Direktive 2016/343, pravico do novega sojenja.

26 V zvezi s tem navedeno sodišče opozarja na dejstvo, da je odredba o obdolžitvi, ki jo je IR osebno prejel 19. aprila 2016, spadala v fazo preiskave, izvedeno pred posredovanjem spisa državnemu tožilcu. Ta predhodni obtožni akt naj bi vseboval le kratek povzetek dejanskih in pravnih elementov, da se osumljenca obvesti, da se mu očita storitev določenega kaznivega dejanja, in da se mu omogoči, da poda pojasnila v zvezi s tem.

27 Predložitveno sodišče poudarja, da ko zadevna oseba prejme ta predhodni obtožni akt, vsi obremenilni in razbremenilni dokazi še niso znani. Tudi odločitev državnega tožilca o sestavi obtožnega akta iz člena 246 NPK in o posledični predložitvi zadeve pristojnemu sodišču v preiskavi ni znana.

28 Zadevna oseba naj bi bila torej šele ob prejemu obtožnega akta, sestavljenega na podlagi člena 246 NPK, prvič seznanjena s tem, da bo izvedeno sojenje. Prav tako naj bi bila šele v tej fazi obveščena o možnosti, da se o zadevi razsodi brez njene navzočnosti.

29 Po mnenju predložitvenega sodišča tako člen 423(1) NPK kot tudi sodna praksa Varhoven kasatsionen sad (kasacijsko sodišče) v zvezi s to določbo nista združljiva s členom 8(4) in členom 9 Direktive 2016/343, ker je z njima osebam, zoper katere je bilo izvedeno sojenje v nenavzočnosti, odvzeta pravica do novega sojenja, čeprav pogoji iz člena 8(2) te direktive niso bili izpolnjeni.

30 V teh okoliščinah želi predložitveno sodišče pred morebitno obsodbo IR v nenavzočnosti pridobiti dodatna pojasnila Sodišča o osebnem področju uporabe pravice do novega sojenja. Če bi iz teh pojasnil dejansko izhajalo, da pravo Unije nasprotuje členu 423(1) NPK, bi bilo treba ugotoviti tudi, ali predložitveno sodišče lahko zavrne ali celo mora zavrniti sprejetje odločitve v sojenju v nenavzočnosti, ki poteka zoper IR, da bi preprečilo, da bi mu bila pozneje kršena pravica do poštenega sojenja.

31 V zvezi s tem predložitveno sodišče opozarja, da ima na voljo zanesljive informacije, iz katerih izhaja, da Varhoven kasatsionen sad (kasacijsko sodišče) ne bi priznalo pravice IR do novega sojenja. Te informacije naj bi se nanašale na to, da to vrhovno sodišče po razglasitvi sodbe z dne 19. maja 2022, Spetsializirana prokuratura (Sojenje obdolžencu na begu) (C-569/20, EU:C:2022:401), svoje sodne prakse ni prilagodilo in vztrajno zavrača upoštevanje Direktive 2016/343.

32 V teh okoliščinah je Sofiyski gradski sad (mestno sodišče v Sofiji) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:

„1. Ali je s členom 9 v povezavi s členom 8(4) oziroma (2) Direktive 2016/343 združljiv nacionalni zakon – člen 423(1), drugi stavek, prva alternativa, NPK – v skladu s katerim obtoženec, ki je bil obsojen v nenavzočnosti, nima pravice do novega sojenja v svoji navzočnosti, če je pobegnil, potem ko je bil v predkazenskem postopku okvirno obveščen o obdolžitvi, in ravno zaradi tega pobega ni mogel biti obveščen niti o celotni obtožbi niti o sodnem postopku, ki se je začel na

podlagi te obtožbe, niti o posledicah izostanka s sojenja, pri čemer tudi nima pravice do novega sojenja v svoji navzočnosti, če ga zagovarja odvetnik, postavljen po uradni dolžnosti, ne da bi se pri tem upoštevalo, da s tem odvetnikom nima stika?

2. Če je odgovor na prejšnje vprašanje nikalen: Ali člen 8 Direktive 2016/343 in člen 47 Listine nalagata ali omogočata predložitvenemu sodišču, da zavrne vsebinski preizkus obtožbe zoper takega obtoženca in izdajo sodbe zoper njega v njegovi nenavzočnosti, če je predložitveno sodišče na podlagi zanesljivih podatkov prepričano, da bo najvišji nacionalni pravosodni organ, ki je izključno pristojen za odločanje o zahtevi obtoženca, ki je bil obsojen v nenavzočnosti, za novo sojenje v njegovi navzočnosti, v obravnavanem primeru zavrnil to zahtevo in postopka ne bo obnovil zato, ker ne bo uporabil ureditve iz člena 9 v povezavi s členom 8(4) oziroma (2) Direktive, ampak nacionalno pravo, in bo tako obtožencu, ki je bil obsojen v svoji nenavzočnosti, odrekel pravico biti navzoč na sojenju v kazenskem postopku, ki je zagotovljena s pravom Unije?“

Vprašanji za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

33 Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člena 8 in 9 Direktive 2016/343 razlagati tako, da nasprotujeta nacionalni ureditvi, v skladu s katero oseba, ki pobegne po prejemu predhodnega obtožnega akta, izdanega zoper njo v fazi preiskave v kazenskem postopku, ki s tem organom onemogoči, da bi jo osebno obvestili o končnem obtožnem aktu ter datumu in kraju sojenja, ki jo na tem sojenju zastopa odvetnik, postavljen po uradni dolžnosti, in z njo nima stika, in ki je v teh okoliščinah obsojena v nenavzočnosti, če bo izsledena in prijeta zaradi izvršitve kazni, ne bo imela pravice do novega sojenja.

34 Opozoriti je treba, da je v skladu s členom 1 Direktive 2016/343 namen te direktive določiti skupna minimalna pravila glede nekaterih elementov kazenskega postopka, med katerimi je „pravica biti navzoč na sojenju“. Kot je izrecno potrjeno v uvodni izjavi 33 te direktive, je ta pravica sestavni del temeljne pravice do poštenega sojenja (sodba z dne 19. maja 2022, Spetsializirana prokuratura (Sojenje obdolžencu na begu), C-569/20, EU:C:2022:401, točka 25).

35 Vendar lahko države članice v skladu s členom 8 Direktive 2016/343 pod nekaterimi pogoji določijo, da se izvede sojenje v nenavzočnosti, pri čemer ima zadevna stranka, kadar se tako sojenje izvede, čeprav pogoji iz člena 8(2) te direktive niso izpolnjeni, v skladu s členom 8(4) in členom 9 navedene direktive, ki imata neposredni učinek, pravico „do novega sojenja ali drugega pravnega sredstva, ki omogoča, da se ponovno vsebinsko odloči o zadevi […] ter lahko privede do spremembe prvotne odločbe“ (v nadaljevanju: pravica do novega sojenja) (glej v tem smislu sodbo z dne 19. maja 2022, Spetsializirana prokuratura (Sojenje obdolžencu na begu), C-569/20, EU:C:2022:401, točke od 26 do 28).

36 Iz tega sledi, da se lahko osebi, ki je bila obsojena v nenavzočnosti, pravica do novega sojenja odvzame le, če so izpolnjeni pogoji iz člena 8(2) Direktive 2016/343 (sodba z dne 19. maja 2022, Spetsializirana prokuratura (Sojenje obdolžencu na begu), C-569/20, EU:C:2022:401, točka 31).

37 Če torej zadevna oseba ni bila pravočasno obveščena o sojenju ali če ta oseba, čeprav je bila o njem obveščena, ni bila obveščena o posledicah izostanka in je tudi ni zastopal odvetnik, pooblaščen za to sojenje, ima navedena oseba načeloma od seznanitve z odločbo, izdano v nenavzočnosti,

pravico do novega sojenja. Direktiva 2016/343 zato nasprotuje nacionalni ureditvi, ki izključuje to pravico zgolj zato, ker je zadevna oseba pobegnila in ker je organom ni uspelo najti (glej v tem smislu sodbo z dne 19. maja 2022, Spetsializirana prokuratura (Sojenje obdolžencu na begu), C-569/20, EU:C:2022:401, točke od 41 do 47).

38 Kot je razvidno iz uvodne izjave 38 te direktive, je treba pri ugotavljanju, ali je bila zadevna oseba obveščena o sojenju, posebno pozornost na eni strani nameniti prizadevanju javnih organov, da zadevno osebo obvestijo o tem sojenju, in na drugi strani prizadevanju zadevne osebe, da prejme informacije, ki so nanjo naslovljene. Zato je treba šteti, da navedena oseba nima pravice do novega sojenja, če je iz natančnih in objektivnih indicev razvidno, da se ta oseba, ki je bila uradno obveščena, da je obdolžena storitve kaznivega dejanja, in tako ve, da bo zoper njo potekalo sojenje, namerno izogiba temu, da bi prejela uradne informacije glede datuma in kraja tega sojenja. Obstoj takih natančnih in objektivnih indicev je mogoče na primer ugotoviti, kadar je navedena oseba nacionalnim organom, pristojnim za kazenske zadeve, namerno sporočila napačen naslov ali ni več na naslovu, ki ga je sporočila (sodba z dne 19. maja 2022, Spetsializirana prokuratura (Sojenje obdolžencu na begu), C-569/20, EU:C:2022:401, točke od 48 do 50).

39 Če bi se v obravnavanem primeru izkazalo, da sta bila končni obtožni akt, izdan na podlagi člena 246 NPK, in dokument, v katerem sta navedena datum in kraj predvidenega sojenja, poslana in dejansko dostavljena na naslov, ki ga je IR organom, pristojnim za preiskavo, sporočil po prejemu predhodnega obtožnega akta iz člena 219 NPK, bi lahko take okoliščine, če vsebina tega končnega obtožnega akta v zvezi z očitanimi dejanji in njihovo pravno opredelitvijo ustreza vsebini tega predhodnega obtožnega akta, pomenile natančne in objektivne indice, na podlagi katerih je mogoče šteti, da je IR, ki je bil obveščen o obdolžitvi in ki je zato imel na voljo zadostne informacije, da je vedel, da bo zoper njega potekalo sojenje, s tem, da je z namenom izogniti se delovanju pravosodnih organov zapustil naslov, ki ga je sporočil organom, tem organom onemogočil, da bi ga uradno obvestili o tem sojenju (glej v tem smislu sodbo z dne 19. maja 2022, Spetsializirana prokuratura (Sojenje obdolžencu na begu), C-569/20, EU:C:2022:401, točka 58).

40 Te ugotovitve ne omaje dejstvo, da v fazi preiskave v kazenskem postopku še ni gotovo, da bosta predhodnemu obtožnemu aktu, s katerim se je zadevna oseba seznanila, sledila končni obtožni akt in torej sojenje. Na eni strani namreč iz samega besedila členov 8 in 9 Direktive 2016/343 izhaja, da se skupna minimalna pravila, določena s tema členoma, uporabljajo tako za „osumljene osebe“ kot tudi za „obdolžene osebe“. Zato se za osebe, ki so osumljene storitve kaznivega dejanja, ta pravila uporabljajo, tudi če še niso formalno obdolžene.

41 Na drugi strani, glede na sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice, ki jo je treba, kot je razvidno iz uvodnih izjav 47 in 48 Direktive 2016/343, upoštevati pri razlagi te direktive, za to, da se ugotovi, da se je zadevna oseba namerno izognila delovanju pravosodnih organov s tem, da je pobegnila, čeprav je imela na voljo informacije, ki so ji omogočale, da bi vedela, da bo zoper njo potekalo sojenje, zadostuje, da je iz okoliščin obravnavane zadeve razvidno, da je zadevna oseba pobegnila, potem ko je spoznala, da bo njena zadeva zelo verjetno predložena sodišču (ESČP, 26. januar 2017, Lena Atanasova proti Bolgariji, CE:ECHR:2017:0126JUD005200907, točka 48).

42 Zato je državam članicam dopuščeno, da v takih okoliščinah štejejo, da dejstvo, da pristojni organi pravočasno pošljejo uradni dokument, v katerem sta navedena datum in kraj sojenja, na naslov, ki ga je zadevna oseba tem organom sporočila med preiskavo zadeve, in predložitev dokaza, da je bil ta dokument dejansko dostavljen na ta naslov, veljata kot obvestitev te osebe, ki je pobegnila, o tem datumu in tem kraju v skladu s členom 8(2) Direktive 2016/343. Vendar je lahko tako le, če so si navedeni organi razumno prizadevali, da bi navedeno osebo našli in jo osebno povabili ali jo

drugače uradno obvestili o datumu in kraju tega sojenja, kot je navedeno v uvodni izjavi 36 te direktive. V tem primeru se za zadevno osebo šteje, da je bila obveščena o navedenem sojenju ter da se je prostovoljno in nedvoumno odpovedala uveljavljanju pravice biti navzoč na tem sojenju (glej v tem smislu sodbo z dne 19. maja 2022, Spetsializirana prokuratura (Sojenje obdolžencu na begu), C-569/20, EU:C:2022:401, točka 48).

43 Poleg tega je treba pojasniti, da se, tudi kadar se tako zanjo šteje, da je bila obveščena o svojem sojenju ter da se je prostovoljno in nedvoumno odpovedala uveljavljanju pravice biti navzoč na tem sojenju, za izpolnjenost vseh pogojev, določenih v členu 8(2) Direktive (EU) 2016/343, zahteva še, da je bila zadevna oseba v skladu s točko (a) tega člena 8(2) pravočasno obveščena o posledicah izostanka oziroma da jo v skladu s točko (b) navedenega člena 8(2) zastopa pooblaščeni odvetnik.

44 V obravnavanem primeru se zdi, kar mora preveriti predložitveno sodišče, da člen 423(1) NPK povzroči odvzem pravice do novega sojenja osebam, ki so pobegnile po prejemu predhodnega obtožnega akta, izdanega na podlagi člena 219 NPK, ne da bi ta člen 423(1) zahteval, da se na eni strani preuči, ali je treba glede na vse upoštevne okoliščine, zlasti tiste, navedene v točkah 39 in 42 te sodbe, za zadevno osebo šteti, da so jo pristojni organi obvestili o sojenju, in na drugi strani, ali so jo ti organi obvestili o posledicah izostanka oziroma to, ali jo je na tem sojenju zastopal pooblaščeni odvetnik.

45 Nacionalna sodišča morajo preučiti, ali je člen 423(1) NPK kljub vsemu mogoče razlagati tako, da omogoča, da se izključitev pravice do novega sojenja, ki je v njem določena, omeji le na primere, v katerih so izpolnjeni vsi pogoji iz člena 8(2) Direktive 2016/343. Če ni mogoča razlaga bolgarske zakonodaje, ki bi bila v skladu z zahtevami prava Unije, in ker imata člen 8(4) in člen 9 te direktive, kot je bilo opozorjeno v točki 35 te sodbe, neposredni učinek, bi bila ta sodišča zavezana, da ne uporabijo nobene nacionalne določbe, ki je v nasprotju s temi določbami prava Unije, ne da bi zahtevala ali čakala predhodno odpravo nacionalne zakonodajne določbe, ki z njimi ni združljiva (glej po analogiji sodbo z dne 21. oktobra 2021, ZX (Popravek obtožnega akta), C-282/20, EU:C:2021:874, točki 40 in 41 ter navedena sodna praksa).

46 V tem primeru bi predložitveno sodišče, kot je razvidno iz točk od 82 do 85 sodbe, razglašene danes v zadevi C-400/23, VB II, morda moralo samo preučiti, ali so pogoji iz člena 8(2) Direktive 2016/343 v obravnavanem primeru izpolnjeni ali ne.

47 V zvezi s tem se bo moralo predložitveno sodišče glede vprašanja, ali je za IR mogoče šteti, da je bil obveščen o svojem sojenju ter da se je prostovoljno in nedvoumno odpovedal uveljavljanju pravice biti navzoč na sojenju, opreti na navedbe iz točke 58 sodbe z dne 19. maja 2022, Spetsializirana prokuratura (Sojenje obdolžencu na begu) (C-569/20, EU:C:2022:401), ki so ponovljene in pojasnjene v točkah 39 in 42 te sodbe.

48 V preostalem je iz informacij iz predloga za sprejetje predhodne odločbe razvidno, da IR na sojenju v nenavzočnosti zastopa odvetnik, postavljen po uradni dolžnosti, ki z njim nima nobenega stika. V teh okoliščinah, kot je bilo navedeno v točki 56 sodbe z dne 19. maja 2022, Spetsializirana prokuratura (Sojenje obdolžencu na begu) (C-569/20, EU:C:2022:401), se zdi, kar mora preveriti predložitveno sodišče, da IR ne zastopa „pooblaščeni odvetnik“ v smislu člena 8(2)(b) Direktive 2016/343. Zato je treba vprašanje, ali so pogoji iz člena 8(2) te direktive izpolnjeni, v obravnavanem primeru preučiti glede na točko (a) tega člena 8(2).

49 V skladu z zadnjenavedeno določbo bo moralo predložitveno sodišče preučiti, ali je bil IR pravočasno obveščen o posledicah izostanka.

50 V zvezi s tem se zdi, kar mora preveriti to sodišče, da sicer iz člena 247c(1) NPK izhaja, da je namen vročitve obtožnega akta iz člena 246 NPK med drugim to, da se obdolžena oseba obvesti o tem, da se ji lahko sodi v nenavzočnosti, zlasti če ni na naslovu, ki ga je navedla, ali ga je spremenila, ne da bi o tem obvestila pristojne organe, vendar taka obveznost ni določena v zvezi s predhodnim obtožnim aktom iz člena 219 NPK.

51 Če bi se ugotovilo, da IR ni bil obveščen o tem, da bi se, če bi se izogibal organom, pristojnim za preiskavo, ali če bi tem organom sporočil napačen naslov za morebitno vročitev obtožnega akta iz člena 246 NPK, izpostavil sojenju brez njegove navzočnosti, bi moralo predložitveno sodišče ugotoviti, da pogoji iz člena 8(2) Direktive 2016/343 v obravnavanem primeru niso izpolnjeni.

52 Glede na vse navedeno je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da je treba člena 8 in 9 Direktive 2016/343 razlagati tako, da nacionalni ureditvi, v skladu s katero oseba, ki pobegne po prejemu predhodnega obtožnega akta, izdanega zoper njo v fazi preiskave v kazenskem postopku, ki s tem organom onemogoči, da bi jo osebno obvestili o končnem obtožnem aktu ter datumu in kraju sojenja, in ki je v teh okoliščinah obsojena v nenavzočnosti, če bo izsledena in prijeta zaradi izvršitve kazni, ne bo imela pravice do novega sojenja, ne nasprotujeta, če je s to ureditvijo ta izključitev pravice do novega sojenja omejena na osebe, za katere je mogoče na eni strani glede na vse upoštevne okoliščine šteti, da so bile obveščene o sojenju, in ki jih je na drugi strani na sojenju v nenavzočnosti zastopal odvetnik, ki so ga pooblastile, oziroma ki so bile, če takega zastopanja ni bilo, pravočasno obveščene o tem, da bi se, če bi se izogibale delovanju pravosodnih organov, izpostavile sojenju v njihovi nenavzočnosti.

Drugo vprašanje

53 Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba glede na to, da Varhoven kasatsionen sad (kasacijsko sodišče) zavrača upoštevanje Direktive 2016/343, člen 8 te direktive in člen 47 Listine razlagati tako, da se kazensko sodišče lahko ali celo mora vzdržati vsebinskega odločanja o obtožbi, vloženi zoper obdolženo osebo, in tega, da bi zoper njo izreklo obsodbo v nenavzočnosti, da bi preprečilo, da bi nato zadevno kasacijsko sodišče, ki je izključno pristojno za obravnavo zahtev za izvedbo novega sojenja, tej osebi napačno zavrnilo zahtevo za izvedo novega sojenja v primerih, kakršen je ta v postopku v glavni stvari.

54 Kot je razvidno iz sodne prakse, navedene v točki 45 te sodbe, so nacionalna sodišča, če ni mogoča razlaga nacionalne ureditve, ki bi bila v skladu s členom 8(4) in členom 9 Direktive 2016/343, zavezana, da ne uporabijo nobene nacionalne določbe, ki je v nasprotju s temi določbami prava Unije, ne da bi zahtevala ali čakala predhodno odpravo nacionalne zadevne nacionalne določbe.

55 V tem primeru morajo torej nacionalna sodišča, med katerimi je zadevno kasacijsko sodišče v primeru vložitve zahteve za izvedbo novega sojenja, kot temelj uporabiti minimalna skupna pravila iz člena 8(4) in člena 9 Direktive 2016/343, ki imata, kot je opozorjeno v točki 35 te sodbe, neposredni učinek.

56 V delu, v katerem predložitveno sodišče v predlogu za sprejetje predhodne odločbe navaja, da iz sodne prakse Varhoven kasatsionen sad (kasacijsko sodišče) z gotovostjo izhaja, da to sodišče zavrača upoštevanje Direktivo 2016/343, je treba ugotoviti, da se predložitveno sodišče glede na osrednje mesto, ki ga ima taka ugotovitev v drugem vprašanju za predhodno odločanje, opira na premiso, ki je poleg tega navedena v predlogu za sprejetje predhodne odločbe, da iz sodbe z dne 19. maja 2022, Spetsializirana prokuratura (Sojenje obdolžencu na begu) (C-569/20, EU:C:2022:401), izhaja, da Direktiva 2016/343 nasprotuje členu 423(1) NPK.

57 Glede na razlogovanje predložitvenega sodišča naj bi namreč zavrnitev Varhoven kasatsionen sad (kasacijsko sodišče), da bi upoštevalo to direktivo, dokazovalo dejstvo, da to sodišče od razglasitve te sodbe Sodišča ni prilagodilo svoje sodne prakse in še naprej uporablja člen 423(1) NPK, ne da bi na podlagi minimalnih skupnih pravil iz navedene direktive odstopilo od besedila te določbe.

58 Sodišče pa se v sodbi z dne 19. maja 2022, Spetsializirana prokuratura (Sojenje obdolžencu na begu) (C-569/20, EU:C:2022:401), ni izreklo o vprašanju, ali je treba Direktivo 2016/343 razlagati tako, da nasprotuje nacionalni določbi, kot je člen 423(1) NPK, ki bi povzročila odvzem pravice do novega sojenja osebam, ki so pobegnile po prejemu predhodnega obtožnega akta. Sodišče je šele v zdajšnji sodbi, ki vsebuje dodatne elemente razlage glede na tiste, navedene v sodbi z dne 19. maja 2022, Spetsializirana prokuratura (Sojenje obdolžencu na begu) (C-569/20, EU:C:2022:401), podalo nadaljnje napotke v pomoč bolgarskim sodiščem pri ugotavljanju, ali so posebna pravila postopkovne ureditve, določena v NPK, v skladu s to direktivo.

59 V teh okoliščinah dejstvo, da je Varhoven kasatsionen sad (kasacijsko sodišče) doslej še naprej uporabljalo člen 423(1) NPK, ne da bi zato, da bi dalo prednost skupnim minimalnim pravilom iz Direktive 2016/343, odstopilo od besedila te določbe NPK, ne pomeni nujno zavrnitve upoštevanja te direktive, temveč lahko odraža prepričanje tega vrhovnega sodišča – ki bi ga bilo treba ponovno preučiti glede na navedbe iz zdajšnje sodbe Sodišča – da se z navedeno določbo NPK pravilno izvaja navedena direktiva.

60 Tako je razlaga sodbe z dne 19. maja 2022, Spetsializirana prokuratura (Sojenje obdolžencu na begu) (C-569/20, EU:C:2022:401), ki jo je podalo predložitveno sodišče in na katero se opira njegova ugotovitev, da Varhoven kasatsionen sad (kasacijsko sodišče) zavrača upoštevanje Direktive 2016/343, napačna. Glede na to je drugo vprašanje za predhodno odločanje, ker ta ugotovitev tega sodišča temelji na napačni premisi, hipotetično in zato ni dopustno (glej po analogiji zlasti sodbo z dne 24. julija 2023, Lin, C-107/23 PPU, EU:C:2023:606, točka 69).

Stroški

61 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (četrti senat) razsodilo:

Člena 8 in 9 Direktive (EU) 2016/343 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. marca 2016 o krepitvi nekaterih vidikov domneve nedolžnosti in krepitvi pravice biti navzoč na sojenju v kazenskem postopku

je treba razlagati tako, da

ne nasprotujeta nacionalni ureditvi, v skladu s katero oseba, ki pobegne po prejemu predhodnega obtožnega akta, izdanega zoper njo v fazi preiskave v kazenskem postopku, ki s tem organom onemogoči, da bi jo osebno obvestili o končnem obtožnem aktu ter datumu in kraju sojenja, in ki je v teh okoliščinah obsojena v nenavzočnosti, če bo izsledena in prijeta zaradi izvršitve kazni, ne bo imela pravice do novega sojenja, če je s to ureditvijo ta izključitev pravice do novega sojenja omejena na osebe, za katere je mogoče na eni strani glede na vse upoštevne okoliščine šteti, da so bile obveščene o sojenju, in ki jih je na sojenju

v nenavzočnosti zastopal odvetnik, ki so ga pooblastile, oziroma ki so bile, če takega zastopanja ni bilo, pravočasno obveščene o tem, da bi se, če bi se izogibale delovanju pravosodnih organov, izpostavile sojenju v njihovi nenavzočnosti.

Podpisi